

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Brevis Et Vtilis Commentarivs In Priorem Epistolam Pauli
ad Corinthios, & in aliquot capita secundæ**

Melanchthon, Philipp

Vitebergæ, 1561

VD16 M 2618

Capvt Vndecimvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36296

I. EPISTOLA AD

mandam inuocationem. Hic finis in primo præcepto continetur, & lex naturæ aliquo modo eum monstrat. Et filius Dei inquit: Luceat lux uestra, ut glorificetur pater uester cœlestis. Ita hic inquit: Omnia ad gloriam Dei facite.

Deinde sequitur altera regula: Non offendite Ecclesiam Dei. Post illam primam curam de gloria Dei, sit proxima cura, non quod nobis suaue est, aut pulchrum uidetur, sed quod fouet communem concordiam, & non turbat inuocationem. Talis circumspectio necessaria est non solum in Ecclesia, sed etiam in uita ciuili, Sicut Plato inquit: Omnium Legum fines esse oportere hos duos, ut ciues honesti sint, & inter se inimici,

Hæ regulæ ex fontibus sapientiæ sumptæ, diligenter cogitandæ sunt in omnibus uitæ actionibus. Et homo considerans quibus rebus uel foueatur uel turbetur communis concordia, intelligit harum regularum uim maximam esse.

CAPVT VNDE

CIMVM.

PRima admonitio est in hoc capite, ut unam normam doctrinæ & cultuum traditam à Domino nostro Iesu Christo sequamur. Ideo Apostolus inquit: Imitatores mei estote, sicut ego sum Christi. Nequaquam uult doctrinam aut cultus alios recipi, nisi quos accepit traditos à Christo. Et laudat auditores, quod retineant doctrinam & ritus, sicut ipse tradidit. Et uocabulum *ἑαδός* intelligatur de doctrina & ritibus præcipuis, quorum testimonia extant in scriptis Apostolicis. Et rituum usus intelligatur iuxta doctrinam Apostolorum, sine superstitione.

Et si autem occasio quæstionis de mulieribus non uelatis, sciri hoc tempore non potest, præsertim cum in his regionibus alia nunc sit consuetudo: tamen adparet ortam esse eam quæstionem ex sermonibus de libertate. Aliæ ueteri more ueniabant in publicam congregationem uelatae, sicut Iudaicæ & Romanæ mulieres incedebant: aliæ liberiores incedebant non uelatae. Et credibile est, seuerioribus displicuisse hanc libertatem, quæ fortassis imitatio erat Ethnicarum mulierum, ut ex comœdijs iudicari potest.

Igitur

I. EPISTOLA AD

Igitur Paulus ritum seueriorem ad-
probat, & quærit rationes in ipso ordine
in creatione instituto, sicut in moralibus
regula seruanda est, ut ordinem naturæ con-
uenientem iuxta creationem sequamur.
Abstineat uir à muliere menstrua, Absti-
neat à puerpera, propter naturæ debilita-
tem. Ita hic argumentatur: Natura mulie-
ornata est proluxiore coma, ut sit tecta,
turpe & alienum à natura est, mulierem
cōspici sine ulla coma. Ergo inquit sit tecta

Ab hac conuenientia naturæ sumitur
argumentum, & uult Paulus fieri id, quod
est honestius, quia naturæ magis congruit,
sicut nos nunc dicimus, honestius esse in
publico congressu uestitum esse medicum
ueste, quæ nates tegit, quia naturæ con-
gruit eas partes tegere.

Et uox ualdè digna est consideratione
& memoria, cum ait: An non docet
uos natura? Hic sciamus in moribus
considerandam esse legem naturæ. Dicitur
enim dicit: An non docet uos natura
non uult nos cupiditates seu affectus hu-
ius deprauatæ naturæ sequi, sed uult intel-
ligi, quid doceat natura, id est, Legem seu
noticias monstrantes ordinem uult aspici

Hoc di-
dum ef-
propor-
equalit-
litate m-
necessari-
uetur a-
interire
sent. S-
ut hanc
cente.
lum de-
mission-
conspice-
& in hi-
circum-
gem De-
presertim
gatur le-
uxores
runt so-
est, qui-
legem c-
ni fren-
lex Dei
Ha-
cra sine
dit, se n-
Hoc

Hoc discrimen diligentissimè considerandum est. Et sæpè in moribus hæc regula proponi potest: In contractibus seruatæ equalitatem, quia natura docet hanc equalitatem iusticiam esse Deo placentem, & necessariam communi societati, Et nisi seruetur æqualitas, exhauriri unam partem & interire. Ac multa exempla recitari possent. Sed satis sit monitum esse lectorem, ut hanc regulam obseruet, de natura docente. Et tamen sciendum est, loqui Paulum de moribus & de lege, non de promissione Euangelij aut alijs materijs extra conspectum rationis humanæ positis. Imò & in his moralibus sciamus etiam nobis circumdatas esse metas per expressam legem Dei, quia ratio in aliquibus negocijs, præsertim in hac naturæ deprauatione uagatur longius, ut Lamech ausus est plures uxores ducere, & deinde Aegyptij duxerunt sorores. Etsi igitur considerandum est, quid doceat natura, tamen Deus ideo legem quoque tradidit, ut uagabundæ rationi frenos iniceret. Anteferenda est igitur lex Dei expressa.

Hæc in summa de hac quæstione dicta sint, de qua tamen Paulus ipse ostendit, se non uelle hæc superstitiosè intelligi,

I. non

I. EPISTOLA AD

non facit cultum, non opus necessarium, hanc uelandi consuetudinem: Sed uult contentiones uitari, & monet, quid sit honestius.

Viri Caput est Christus.

Recitauimus præcipuam in hac admone-
nitione sententiam: Imitatores eratis
estote, sicut ego sum Christi, Vult non
amplecti doctrinam à filio Dei traditam,
prorsus nihil recipi contra Euangelij sen-
tentiam.

Deinde in questione de uelandis mulie-
ribus utitur duobus argumentis, quæ
non superstitiosè accipièda sunt. Et in alio
ro perspicuitas maior est. Nam natura
comam prolixam mulieri addidit, & signifi-
cat magis eam regendam esse, quia minor
debet uenire in conspectum populi. Vnde
non est addita talis coma, quia uirum
in gubernatione, in acie, in Senatu, in dice-
do, conspici oportet. Ergo mulier sic uelata.
Enthymema oratorium est, & à signifi-
canti in natura & iudicio naturali rectè sum-
ptum. Et homines sani huic argumetu-
tam aptè sumpto ex natura, non refragantur.

Alteru

Alterum argumentum obscurius est, quod cum dextrè & sine cauillationibus accipitur, congruit ad hanc quæstionem, et doctrinam continet utilem. Gradus facit: Deus est caput Christi, Christus est caput uiri. Vir est caput mulieris. Hic cauillator obiiciet: Imò Christus & mulieris caput est, sicut certissimum est, mulieres & uiros pariter hæredes esse uitæ æternæ, & pariter recipi fide propter Mediatorem, Et scriptum est: In Christo nec mas est nec foemina, nec προσωποληψία est. Sed uerè & dextrè sic respondetur: Paulus non loquitur hic de remissione peccatorum utriusq̃, sed de ministerijs. Ita si ne ulla Sophistica congruit ordo in gradibus recitatis. Deus est caput Christi, non de essentia dicitur, sed de Ministerijs, Filius Mediator accipit ministerium à consilio diuinitatis. Sicut sæpè inquit, Pater misit me. Fit hic mentio non arcanæ essentiae, sed ministerij, ad quod filius singulari modo missus est. Deinde congruit: Christus est caput uiri. Certissimum est, uirum in toto genere humano primum accipere ministerium docendi et gubernandi publicum coetum, Cum quidem

I. EPISTOLA AD

uelit Deus semper esse publicos congregatus & uocem docentium in publico cœtu exaudiri a toto genere humano, sicut dictum est: In Ecclesia magna laudabo u. Est igitur regulare hoc, uiri esse hanc gloriam, docere & regere cœtum publicum & politias, & mulierem proprie gubernatricem œconomicam esse, sicut inquit Hieronymus, λόγος δ' ἀνδρῶσι μελίσει.

Sequitur ergo gradus œconomica. Vir est caput mulieris, id est, uir prius accipit ministerium docendi & regendi, & inde partem attribuit mulieri in œconomia. Mater docet & regit sobolem, sicut Rebecca docet filium Iacob. Hæc interpretatio uera, plana, & perspicua est. Erat in publico cœtu doctor est, & gubernator & præliator. Hunc conspici oportet. Ideo non sit uelatus. Mulier non docet in publico congressu, nec est gubernatrix politica, nec præliatrix: Ideo in publico conuentu sit uelata. Hæc aptè congrua quia oratorem, gubernatorem, ducem in acie conspici oportet, sicut & domi in œconomia gubernatione matrem familiam conspici oportet.

Sunt ergo perspicua hæc dicta: Vir in publico

publico congressu stans uelatus in preca-
tione publica, aut concione, deformat ca-
put, id est, non seruat ordinem, non uult
conspici, sicut Christus se præbet conspi-
ciendum.

Dux qui non uult conspici, spernitur
ab exercitu. Et semper fuit & est ulitatum,
duces habere singularia signa in acie, ut
cerni & agnosci possint,

Sic oratoris actio, si diceret uelatus,
ridicula esset. Actio enim dominatur in
uultu & in oculis. Recte igitur scriptum
est, deformat caput, se & Christum.

Econtra mulier deformat caput, si non
sit uelata, quia etiam non seruat ordinem.
Et intexitur membrum ex altero argu-
mento: Natura eam texit coma.

*Vir est imago & gloria
Dei.*

AN non & mulier est Imago Dei? Ve-
rissimum est, ita conditum esse genus
humanum marem & foeminam, ut sint
naturæ intelligentes, æternæ, agnoscentes
Deum, ornatae iusticia, & collocatae in
mundum, ut certis officijs celebrent De-
um, & eius noticiam tradant nascentibus

I 3 ex ipsis

I. EPISTOLA AD

ex ipsis. Ita uterque est imago & templum Dei, uterque est natura intelligens, ornata agnitione Dei & iusticia.

Sed tamen gradus sunt. Vir est prior muliere, & mulier mirando consilio ex ipso condita est, & tamen similis viro, & feruens suo loco in simili officio, quia uoluit Deus hanc ipsam creationem propriam esse Ecclesie nascentis ex filio.

Sine ulla dubitatione proxima imago est æterni patris, filius, id est, est natura intelligens, habens radios in se transfusos diuinitatis, sapientie, iusticie & uitæ æternæ patris, & est gloria patris, id est, ostendit & celebrans patrem in genere humano.

Deinde sicut ex Adam sumitur colima unde, ut ibi scriptum est, ædificatur Ebraica. Ita sumitur Ecclesia ex ipso corpore filii Dei, id est ex natura sociæ filii dei redemptæ per ipsum. Et hæc est imago domini, natura intelligens, accipiens ab ipso immediatè Verbum, agnitionem Dei, sapientiam & iusticiam, & est gloria celebrans eum. Et quia est os ex ossibus eius, & caro ex carne, mirabile incendium est amoris mutuum inter hunc dominum & inter Ecclesiam.

Hic typus illustrat dictum Pauli, imō totam doctrinam de Creatione. Vt Christus est imago æterni patris: Ita uir est proxima imago Dei seu Christi, id est, natura intelligens, ornata agnitione Dei & iusticia, & ordinata ad publicum ministerium, ad celebrandum Deum.

Postea & mulier cum sit ex uiro sumpta, proximē est imago & gloria uiri, sed tamen simul copulata Deo, quia quæ uni tertio æqualia seu similia sunt, inter sese sunt æqualia seu similia. Itaq; & mulier est natura intelligens, ornata agnitione Dei & iusticia, & ordinata ad certum ministerium, sed angustius ministerio uiri, scilicet ad institutionem & gubernationem œconomicam. Et tamen simili sapientia & iusticia inuocant et celebrant Deum. Ideoq; mirando incendio diligit uir mulierem, & mulier uirum, quia mulier ex uiro sumpta est, & est similis, id est, natura intelligens, ornata simili agnitione Dei, sapientia & iusticia. Et amorem accendunt cognitio & similitudo, quæ tunc perfecta est, cum copulati sunt in Deo, sicut & initio ante lapsum Mas & Fœmina pariter in Deo copulati erant, Ex his fontibus sumenda

I. EPISTOLA AD

menda sunt uera & miranda argumenta
consociationis maris & foeminae, & con-
iugij & amoris mutui. Non sic amat uir
statuam, quia nec cognata est, nec simili-
s, id est, non est res intelligens, nec or-
nata simili sapientia & iusticia, ac simili
ministerio. Sed mulier est cognata, & est si-
milis, id est, est res intelligens, ornata simi-
li sapientia & iusticia, & seruiens in e-
dem ministerio quanquam angustiore, &
consociata generationis, & opitulatrix uiro in
multis uitae officijs & periculis. Ideoque
gloria uiri est, quia est cognata, similis, &
consociata generationis, & opitulatrix in ui-
ta. Huius mirandi ordinis sapientia & boni-
tas, nunc post lapsum nec intelligi, nec
uerbis enarrari potest, sicut intelligi &
enarrari poterit, cum haec consilia Dei con-
siderabimus in illa aeterna consuetudine
Dei, ad quam sine ulla dubitatione con-
ducti & redempti sumus.

At Paulus res maximas breuiter at-
tingit, nec uoluit tantum pueriliter rhero-
ticari, sed grauissimè concionatus est de
mirando foedere & ordine Dei, Christi, ma-
ris & foeminae. Ego summa rei utcumque
indicata, lectorem adhortor, ut de his re-
bus

bus maximis piam meditationem adhibeat.

σωφροδύων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκωχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχοντα.

*Conuenientibus uobis in Ecclesia
audio Schismata inter uos
esse.*

Dicitur est supra, Deum uelle, ut fiant honesti congressus publici, in quibus sonet uox Euangelij, & neruum nostrorum congressuum esse cœnam Domini, quia uult Deus Ecclesiam conspici & audiri, ut filius in toto genere humano agnoscat, & nota sint beneficia, quæ propter filium generi humano donantur. Hos igitur publicos congressus hic ordinat Paulus. Et quomodo eos ordinet, & quomodo discesserit ab hac forma Pauli recentior ætas, postea dicemus.

Prius admonendus est lector de hoc dicto: Oportet hæreses esse. Nota sit doctrina ex alijs manifestissimis testimonijs, Deum non esse causam peccati, nec uelle nec adprobare, nec efficere nec adiuuare peccata, iuxta illud: Deus non uolens

1 5 impie

I. EPISTOLA AD

Impietatem tu es. Nec in Deo sunt con-
tradictoriae uoluntates, quia uerax est. Et
Iohan: 8, dicitur: Cum mendacium lo-
quitur, ex proprijs loquitur,

Ex his fundamentis, quæ sunt uerissi-
ma & firmissima, sumatur interpretatio di-
cti: Oportet hæreses esse. Nequaquam
enim intelligenda est necessitas aliter, nisi
de necessitate consequentiæ, scilicet, quia
cum Diabolus ardens odio filij Dei, non
desinat turbare Ecclesias, & leuia ingratia
facile impellat, non cessant causæ horri-
bilitum dissidiorum. Ita sequitur, ut mul-
tæ oriuntur hæreses, etiamsi Deus uerè his
furoribus irascitur, & nequaquam necesse
est uoluntates humanas eis implicari. Sed
prij inuocantes Deum, & ueritatem qua-
rentes, possunt eas uitare, sicut hic quoque
significat Paulus discrimina uoluntatum
esse: Talibus signis inquit discernuntur
Synceri à fucatis. Synceri amant uerita-
tem, & constanter eam retinent. Alij leues,
aut ambitiosi aut auari facilè impelluntur,
ut noua dogmata amplectantur.

Hac uera admonitione de dicto Pauli
hoc loco contenti simus. Nunc uideamus
quomodo cœnam Domini ordinet.

Primum

Primum uult esse communem, & prohibet particulares cœnas in uno loco. Fuit igitur una communis cœna, & non unus oblatio. Quare hoc testimonio improbari consuetudinem priuatæ Missæ postea natam, manifestum est.

Postea uult addi concionem. Ideo inquit: Quoties editis panem hunc, et hoc poculum bibitis, mortem Domini annunciate.

Tertio uult omnes adferre pœnitentiam, & prohibet manducationem fieri ab ijs, qui perseverant in delictis contra conscientiam, Ideo inquit: Qui indignè manducat, reus est corporis & sanguinis Domini. Item, Probet homo seipsum, & sic de pane manducet, & de poculo bibat. Cum enim hæc cœna nominetur, & sit ritus noui testamenti, id est, nouæ promissionis obli-gnatæ morte filij Dei, & sit testimonium remissionis peccatorum, nec remittantur peccata perseveranti in delictis contra conscientiam, & contemnentî remissionem, manifestum est, contemni hoc testimonium remissionis à talibus.

Itaq;

I. EPISTOLA AD

Itaq; sciant bonæ mentes, quid sit indignè manducare, & qualis exploratio requiratur.

Digne manducat, qui mortem Dei cogitans, agnoscit iram Dei aduersus nostra peccata, & agit pœnitentiam, & simul agnoscit placatam esse iram Dei, & remitti peccata propter filium, & hanc mirandam promissionem Dei esse nouum testamentum, confirmatum morte filij Dei, & hac consolatione erectus, credit se recipi, & placere Deo, & hunc ritum status testimonium esse huius beneficij diuini.

Requiritur ergo & hæc scrutatio: An sit in nobis malum propositum, an sit pœnitentia, an sit fides, qua remitti nobis peccata nostra statuamus, & an hac consolatione erecti ad Mediatorem accedamus.

Cæterum nota sit doctrina communis, quæ peccata sint in Sanctis in hac uita, quæ non sint. Non sic intelligatur dignitas, quod nulla sint in nobis peccata, sed quod oporteat deponi peccata contra conscientiam.

Quarto pœna consideretur. Manifestè hic dicit Paulus, multos ægrotare, & multos mortuos esse propter abusum cœnæ. Et.

nae. Ergo etiam in sanctis punitur negligentia, Multo magis uerò punientur praesentibus & aeternis poenis omnes illi, qui coenam Domini uerterunt in horrendum cultum Idolorum, & qui questus causa finxerunt sacrificium, pro uiuis & mortuis. Horum maximorum scelerum magnitudo conspicietur post hanc uitam. Et ibi agnoscemus, haec scelera multarum calamitatum in hac uita causas fuisse. Oramus autem ardentibus gemitibus filium Dei, ut ipse his magnis uulneribus Ecclesiae medeatur.

Nunc uerba consideremus.

In textu est, Quod pro uobis frangitur. In narratione apud Lucam scriptum est, quod pro uobis datur, id est, quo est Victima pro genere humano. Ideo & hic alij interpretantur, frangitur pro laceratur. Id non reprehendo. Sed simplicius uidetur, fractionem intelligendam esse distributionem, sicut Ebraei loquebantur: Frange esurienti panem tuum. Et hoc uerbum Paulo in mentem uenit propter morem distributionis, praesertim cum uelit esse coenam communem.

τοτο το ποτσίον η και νη διαθίκη ὄσιον.

Hic

I. EPISTOLA AD

*Hic est Calix, qui est nouum Testa-
mentum in meo sanguine.*

HAEC narratio apud Lucam iisdem
uerbis posita est. Sed addita sunt haec
uerba, qui pro uobis effunditur. Syntaxi
apud Matthæum & Marcum alia est. Hic
est sanguis meus noui Testamenti, Na-
subtiliter quærenda est differentia. Eodem
modo utraq; lectio intelligenda est: Hic
est calix noui Testamenti, id est, ritus &
pignus seu sigillum noui Testamenti.
Nam Testamentum principaliter &
propriè significat ipsam promissio-
nem remissionis peccatorum, Spiritus
sancti, iusticiæ, & uitæ æternæ.
Deinde hæc beneficia sunt res donatæ hoc
Testamento, id est, hac Promissione. Et
accedunt externi ritus, qui sunt huius pro-
missionis signa & pignora: Baptismus &
cœna Domini. Ideo Matthæus dixit: Hic
est sanguis meus noui Testamenti.

Cum autem Lucas & Paulus dicunt:
Hic est calix, nouum testamentum, *μαρτυρία*
est, ut si dicam: Fasces sunt imperi-
um Romanum. Hac breui admonitione
de Syntaxi hoc loco contenti simus.

Deinde

Deinde ualdē necessaria est considera-
tio, cur hic expressē facta sit mentio noui
testamenti, & quidem in ea narratione, ubi
fit mentio sanguinis.

Testamentum est promissio moritu-
ri. Ideo usurpata est hæc uox de promissi-
one filij Dei donantis sua beneficia, ut si-
gnificaretur uentura mors, sicut ad Ebræ-
os scriptum est. Addita est igitur hæc par-
ticula disertē huic narrationi, quæ de fun-
dēdo sanguine loquitur. Et opponēdi sunt
typi sanguinis uictimarum in ueteri Testa-
mento, qui omnes fuerunt signa huius fu-
turæ mortis.

Iam & Antithesis consideranda est ue-
teris & noui Testamenti. Verus Testa-
mentum est promissio politia, cum obli-
gatione ad seruandam legem per Moysen
traditam, quæ politia constituta est, ut in
ea conseruaretur promissio de Messia, & ibi
Messias exhiberetur, propter quem et sem-
per ibi aliqua electorum Ecclesia fuit.

Sed nouum Testamentum est promif-
sio bonorum æternorum, remissionis pec-
catorum, Spiritus sancti, iusticiæ & uitæ
æternæ, quæ propter Messiam Gratis ex-
hibentur, non propter legem.

Affir-

I. EPISTOLA AD

Affirmat igitur Dominus, iam hæc bona exhiberi, & hunc calicem huius exhibitionis pignus esse. Magna igitur conlatio uniuersæ Ecclesiæ proponitur. Exhibito hoc calice, scias certo exhiberi bona æterna, propter sanguinem filij Dei effusum in ipsius morte. Nec opus ulli hominis meretur illa æterna bona legatum propter filij mortem. Non igitur huius sacrificium est, quod mereatur facere, & alijs hæc bona, sed testatur ea exhiberi, & fide ea accipi oportet, quæ nititur ipsius filij Dei sacrificio, non ullis nostris meritis.

Hæc amplissima doctrina comprehensa est in hac appellatione noui testamenti, quam hic integram complecti non possumus, Tantum breuiter admoneo, huius doctrinæ fontes requirendos esse, quos de cœna Domini cogitamus, & quos ad eam accedimus.

Manifesta refutatio est Sacrificulorum & Anabaptistarum. Cum sit ritus nouæ promissionis, quæ est gratuita, non est sacrificium, quod alijs mereatur. Item, cum sit ritus testamenti, nobis exhiberi legatum à filio testatur, & pignus est uoluntatis Dei erga nos, non tantum est Ceremonia

mutua

mutuæ dilectionis inter conuiuas, ut Anabaptistæ dicunt.

Est & hæc particula insignis, quod hunc ritum seruari iubet, donec Christus uenerit. Hæc uerba sunt perspicuum testimonium, Deum semper in hac uita usq; ad resurrectionem mortuorum seruaturum esse Ecclesiam, publicum ministerium Sacramentorum, publicos congressus, & aliqua Ecclesiarum hospitia. Hæ dulces consolationes in hac breui particula continentur.

ἑνωχος ἔσται τῷ σώματι καὶ αἵματι.

Reus erit corporis et sanguinis.

Magnitudinem peccati in abusu cœne Domini describit, cum ait, abuten-
tes reos esse corporis & sanguinis, id est contumelia afficere corpus & sanguinem Domini, sicut latrones crucifigentes Dominum contumelia eum afficiebant. Et gradus sunt. Contumeliæ sunt, cum profani accipiunt propter consuetudinem, sine poenitentia & sine fide petente remissionem. Sed maiores contumeliæ sunt, cum fingitur usus esse Sacrificium, quod meretur alijs. Item cum confertur in quæstum,
K & mu-

I. EPISTOLA AD

& mutatur in Idolum. Propter hæc horrenda peccata, multis ingentibus calamitatibus, bellis & uastationibus totæ gentes puniuntur, & hi qui non agunt poenitentiam, opprimuntur æternis poenis. Quomus autem Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, ut Ecclesiam suam liberet ab omnibus erroribus & Idolis, lumen ueritatis, ueram inuocationem, & ueros cultus accendat.

εἰ ᾧ ἑαυτὸς διεκρίνομεθα, οὐκ ἔτι
ἐκρινόμεθα.

*Si nos ipsos indicaremus, non
iudicemur.*

Hanc sententiam Monachi ad satisfactiones transtulerunt. Sed manifestatio concio est de tota poenitentia. Simul culpa & poena æterna propter Filium Dei Gratis remittuntur, iuxta illud: O mors ero mors tua, & pestis tua o inferne. Item Qui credit in Filium, habet uitam æternam.

Deinde uerum & hoc est, præsentia poenas propter totam poenitentiam mitigari uel tolli, ut testatur historia Iona.

Esaiæ i. cap. dicitur: Si peccata uestra fuerint ut coccinum, eritis candidi, sicut nix. Cum enim uelit Deus in hac uita, quantum ærumnosa, seruare Ecclesiam, mitigat poenas, ut aliqui homines sint superstitēs, conseruetur generatio & educatio sobolis, & ministerium Euangelij publicum, & sint Ecclesie hospitia, politia, & œconomia. Et sciamus propter hunc finem mitigari poenas, ne Ecclesia funditus in hac uita deleatur. Et hunc finem intuentes, petamus mitigationem, sicut precatur Ecclesia in Psalmo: Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam, Non mortui laudabunt te Domine.

Deinde Paulus generalem doctrinam de afflictionibus tradit: Cum iudicamur, a Domino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur. In Ecclesia necesse est scire causas, quare natura humana, cum antecellat omnibus animantibus, subiecta sit morti & tantis ærumnis, ac deinde, quare hæc pars, quæ est Ecclesia Dei, magis etiam onerata sit.

Philosophi dicunt, mala quædam oriari a materia, quædam a nostris erroribus & uoluntatibus. Hi loquuntur de propin-

I. EPISTOLA AD

quīs causis. Sed cur materia hominis obnoxia est corruptioni? Cur tanta caligo in mente humana? cur in uoluntatibus & corde tanta contumacia est? Hic principalem causam sola uox Dei in Ecclesia monstrat, quæ narrat peccatum esse causam mortis & aliarum miseriarum in toto genere humano, ut in Genesi scriptum est. Et Paulus inquit, Per peccatum mors.

Præterea cum Deus uelit in Ecclesia conspici suam iram aduersus peccata, & uelit nos commonefieri de pœnitentia, & de promissionibus, magis etiã exortat Ecclesiam. Et sunt aliæ plures causæ, quæ suo loco recitantur. Communissima est autem hæc, quam Paulus hoc loco recitat, de qua & Psal: loquitur: Bonum mihi, quod humiliasti me, ut discam iustificationes tuas. Ex his fontibus sumuntur præcipuæ consolationes, de quibus alibi copiosius dicitur. Hic tantum adscribam collationem Philosophicarum consolationum, & Christianarum, quam habere in conspectu utile est.

Philosophicarum consolationum loci sunt quinque.

I. Necessitas.

II. Vis

- II. Virtus anteferenda dolori.
 III. Bona conscientia.
 IIII. Exempla.
 V. Causæ finales.

Primus locus est necessitas. Cum .n. mutari malum non potest, frustra auge- mus dolorem repugnando, sicut dicitur: *μη πρὸς κέντρα λατρίαν.*

Secundus, quia ratio & lex naturæ iubent anteferre uirtutem dolori, Non fa- ciamus aliquid inhonestè, fracti dolore, ut Cato iniustè facit, quod sibi mortem con- sciscit propter dolorem.

Tertius, magna leuatio est bona con- scientia, ut dicitur. Est aliquid magnis cri- men abesse malis, quia minus dolent Pa- lamedes, Socrates, Camillus & similes, quia conscientia non est saucia. Econtra ludas & similes magis dolent, quia intus & foris cruciantur, & conscientia Erinnyes multo maiores cruciatus afferunt, quam ulla externa corporis laceratio.

Quartus, Exempla ideo utcunq; le- niunt dolorem, quia honestorum tristes casus ostendunt, ipsam calamitatem non esse turpitudinem. Feruntur autem facili-

K 3 us ea,

I. EPISTOLA AD

us ea, quæ uidentur esse sine turpitudine, ut facilius fert exilium Cicero, quia scit in eadem republica antea uiros optimos expulso esse, ut Camillum, Rutilium, alios etiam interfectos, ut Antonium oratorem & alios.

Quintus, Causa finalis bona minuit dolorem, ut quando alijs prodest nostra calamitas, ut Codrus oppetit mortem pro patria.

Hæ consolationes, etsi utcunq; delinunt animos, tamen relinquunt eos in morte, nec ostendunt uitam & liberationem ex miserijs. Ideo his languidis consolationibus opponantur Christianæ, quarum loci aliqui sumpti ex Lege Dei congruunt cum Philosophicis, sed aliqui sunt proprij Euangelij.

Primus est, Necessitas, uidelicet Lex Dei, quæ sanxit poenas. Ideo etiam dictum est, Humiliamini sub potenti manu Dei.

Secundus, Virtus anteferenda dolori. Sumitur & hæc consolatio ex lege, quia lex diuina præcipit, ne fracti dolore contra iusticiam faciamus, ut Cato uiolauit legem: Non occidas.

Tertius,

Tertius, Bona conscientia. Sumitur & hic locus ex lege diuina, quia & Lex diuina præcipit dolorem propter scelera, & de bona Conscientia scriptum est: *Secura mens iuge conuiuium.*

Quartus, agnitio misericordiae, & præsentiae Dei, & auxiliij diuini. Hæc consolatio propria est Euangelij, in quo certum est promissam esse remissionem peccatorum & pœnæ æternæ, & auxiliū Dei in hac uita. Dauid pulsus in exilium meminit sui lapsus, sed tamen sustentat se, & acquiescit in Deo, quia scit sibi remitti peccata & pœnas æternas. Scit se à Deo receptum esse, & se à Deo exaudiri iam & protegi, Sicut Esaias inquit: *Deus habitans cum contrito & humiliato Spiritu, ut uiuificet Spiritum humilium.* Præcipuam oportet esse hanc consolationem in omni dolore, ut rectè instituti in Euangelio norunt.

Quintus, Spes liberationis aut mitigationis, & tandem æternæ salutis. Hæc consolatio cum proxima coniuncta est. Cum corda erecta remissione peccatorum acquiescunt in Deo, & certò statuunt, se exaudiri à Deo, norunt iam promissam esse

K 4 se libera -

L. EPISTOLA AD

se liberationem ab æterna morte, sciunt etiam Deum uelle in præsentia opem ferre, & uel prorsus tollere ærumnas, uel mitigare. Hæ duæ consolationes uerè superant dolorem, quia donec mens tantum intuetur ærumnas & mortem seu interitum, uincit dolor. Sed quando obiectum est res bona, uidelicet Deus propitius, & uolens opem ferre, & mitigare præsentis miserias & tandem liberare ab omnibus malis: Hoc obiectum, quod est res bona, causa est gaudij. Tunc igitur uincitur dolor, cum hæc bona obiecta mens intuetur. Iob uincit dolores suos, quia scit propositam esse ultimam liberationem, sicut inquit: Etiam occidet me, tamen sperabo in eo, & tamen expectat in præsentia quoque mitigationem. Palamedes, Socrates, etsi minus dolent, quia conscientia non est sauciata, tamen nihil nisi interitum cernunt. Sed Baptistæ, Stephanus intuentur uenturam uitam in dulcissima consuetudine æternæ Ecclesiæ. Hoc bonum spe iam possident. Et spes læticiæ causa est. Sicut in uersu de Stephano dicitur:

Ibat ouans animis, & spe sua damna leuabat.
 Id est, lætus, & quia libenter Deo obediebat, & quia iam spe Ecclesiæ cœlestis ciuitatis erat.

S
 magi
 nicos
 Quan
 rum i
 tam e
 filius
 clesiæ
 confi
 uelin
 afflic
 aqua
 bis n
 bel,
 Prop
 neri
 est, &
 inde
 nae
 liur
 às t
 tati
 cur
 cor
 nis
 cor

Sextus, Exempla in Ecclesia etiam magis leniunt dolorem, quàm apud Ethnicos, quia in Ecclesia causæ notæ sunt, Quare subiecta sit cruci, et scimus non tantum interitum sed liberationem propositam esse. Et exempla sunt illustriora. Cum filius Dei, cum alia præcipua membra Ecclesiæ sustinuerint ingentes ærumnas certo consilio Dei, quod Ecclesiæ ostendit, non uelimus nos seiungi à reliqua societate in afflictionibus & liberationibus. Et inæqualitas ac superbia esset, si uellemus nobis melius esse, quam filio Dei, quam Abel, Ieremiæ, Baptistæ & similibus.

Et hic causæ afflictionum notæ sint. Propter peccatum nobiscum nascens generi humano uniuersaliter mors imposita est, & morbi & aliæ multæ ærumnæ. Deinde singulares afflictiones, sunt aliàs pœnæ certorum delictorum, ut Dauidis exilium, aliàs exercitia, ut carcer Ioseph, aliàs testimonia confessionis & immortalitatis, ut neces Abel, Baptistæ, Stephani. Et cum exempla nobis proponimus simul considerandæ sunt causæ. Vt in alijs doctrinis non satis est exempla intueri, sed etiam considerari oportet exemplorum rationes

I. EPISTOLA AD

& discrimina. Et de exemplis recte accom-
modatis dici potest illud uetus dictum:
κοινὸν ναυάγιον πᾶσι πῆλα μύησιον.

Septimus, Causæ finales. Commu-
nissima causa finalis hæc est: Bonum mihi
quod humiliasti me, ut discerem iustifi-
cationes tuas. Affligit Deus non ut pe-
dat, sed ut uel retrahat homines ad peni-
tentiam, ut affliguntur Dauid, Olias, Ma-
nasses: uel exerceat & confirmet suos, ut
affliguntur Ioseph, Daniel & similes. Et
Paulus huius causæ mentionem facit hoc
loco: Cum iudicamur, à Domino corri-
pimur, ne cum hoc mundo damnemur.

Sunt & in Ecclesia aliæ causæ, de quibus iam dixi.

Lenitur etiam dolor, quando nostra
confessione scimus alios confirmari, de qua
causa loquitur Paulus ad Philippenses 2.
cum inquit, se lætari, quod immoletur, ut
ipsi in sacrificio & ministerio fidei confir-
mentur. Hæc breuis admonitio de col-
latione consolationum, aliquid lucis ad-

fert huic loco Pauli. Et lectores men-
te intueantur ea, quæ de cruce
alibi copiosius di-
cuntur.

CA.